

Zasada nierozszczepialności w spółkach kapitałowych

Dowiedz się więcej na www.ksiegarnia.beck.pl

Rozdział I. Wprowadzenie

§ 1. Uwagi ogólne o przedmiocie pracy

Przedmiotem badania jest problem, który wstępnie, roboczo zostanie nazwany pojęciem ogólnym „nierozszczepialności” (w spółkach kapitałowych). Problem ten odnosi się do konstrukcji spółki kapitałowej jako takiej, a przede wszystkim do konstrukcji udziału w spółce z o.o. czy akcji spółki akcyjnej będących prawem podmiotowym o charakterze majątkowym jako instytucji prawa spółek handlowych z jednej strony oraz do obrotu prawnego udziałami w spółce z o.o. oraz akcjami (akcyjnych spółek niepublicznych) i jego ograniczeń, z drugiej strony.

Podstawowa teza pracy brzmi, że w polskim systemie prawa obowiązuje zasada nierozszczepialności (praw udziałowych) w spółkach kapitałowych. W spółkach kapitałowych (w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością i w spółce akcyjnej niebędącej spółką publiczną) obowiązuje zasada nierozszczepialności (praw udziałowych), która stanowi ograniczenie obrotu udziałami oraz akcjami tych spółek.

Dotychczasowe, prezentowane w literaturze podejście do problemu nierozszczepialności (praw udziałowych) w spółkach kapitałowych nie obejmowało tego zagadnienia w sposób kompleksowy, a jedynie fragmentaryczny, przez co nie zostały dotychczas sformułowane, w sposób w miarę spójny, jego cechy charakterystyczne.

Opracowanie stawia przed sobą dwa cele. Po pierwsze, cel teoretycznoprawny. Po drugie, cel praktyczny (aplikacyjny). Zadaniem pracy jest zaproponowanie klasyfikacji nierozszczepialności w ujęciu *sensu largo* i w ujęciu *sensu stricto*. Zadaniem opracowania jest także stworzenie mechanizmu pozwalającego na kategoryzację poszczególnych naruszeń zasady nierozszczepialności.

W literaturze powstałej na gruncie KH, jak i KSH zaobserwować można różne ujęcia terminologiczne pojęcia „nierozszczepiania” czy też „nierozszczepialności”. W komentarzu do KH z 1994 r. S. *Sołtysiński* posługuje się terminami: „zakaz rozszczepiania uprawnień organizacyjnych od uprawnień obli-

gacyjnych”¹; „zakaz rozszczepiania [uprawnień spółkowych]”²; „zakaz rozszczepiania” (*Abspaltungsverbot*)³.

Termin „zakaz rozszczepiania” jest dosłownym odpowiednikiem niemieckiego sformułowania *Abspaltungsverbot*⁴, którą to koncepcję teoretycznoprawną jak się wydaje inspirował się S. Sołtysiński i dokonał próby jej odzwierciedlenia na gruncie prawa polskiego w początku lat dziewięćdziesiątych.

Również A. Kidyba wskazuje, że w przypadku spółki akcyjnej obowiązuje generalny zakaz rozszczepiania organizacyjnych praw akcyjnych (również odnosząc się do niemieckiego pojęcia *Abspaltungsverbot*)⁵.

S. Sołtysiński, podkreślał, że „prawa majątkowe o charakterze obligacyjnym i prawa majątkowe o charakterze organizacyjnym współnika tworzą pewną funkcjonalną całość, co świadczyłoby o niemożności ich rozdzielenia”⁶.

W późniejszym piśmiennictwie (już pod rządami KSH) pojawiają się natomiast również określenia: „zakaz odczepiania”, „zakaz rozczepiania”⁷, „zakaz rozszczepialności (uprawnień spółkowych – niem. *Abspaltungsverbot*)”⁸, „zakaz rozszczepiania (uprawnień korporacyjnych)”⁹ jednakże cechą ich wspólną jest to, że definiują one zagadnienie poprzez użycie pojęcia zakaz.

Natomiast nowe podejście terminologiczne zostało wyrażone w Tomie 17B Systemu Prawa Prywatnego pt. Prawo spółek kapitałowych, poświęconym problematyce spółki akcyjnej, gdzie S. Sołtysiński użył określenia „zasada nierozszczepialności uprawnień korporacyjnych”¹⁰. Miało miejsce zatem przejście od definiowania (czy określania) omawianego zagadnienia jako zakazu do zdefiniowania go jako zasady (przy czym w jej zakres wchodzić będzie tylko

---

¹ S. Sołtysiński, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, J. Szwaja, Kodeks handlowy. Komentarz, t. I, Warszawa 1994, s. 135.

² S. Sołtysiński, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, J. Szwaja, KH, s. 136–138.

³ S. Sołtysiński, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, J. Szwaja, KH, s. 136–137, s. 139.

⁴ K. Schmidt, Gesellschaftsrecht, wyd. 4, Köln-Berlin-Bonn-München 2002, s. 560–562.

⁵ A. Kidyba, Komentarz do art. 340 KSH, w: A. Kidyba, Kodeks spółek handlowych. Komentarz do art. 301–633 KSH, t. II, wyd. 9, Warszawa 2013, s. 248.

⁶ S. Sołtysiński, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, J. Szwaja, Kodeks handlowy. Komentarz, t. I, wyd. 2, Warszawa 1997, s. 152.

⁷ G. Kozieł, Zakres przedmiotowy i podmiotowy przeniesienia praw i obowiązków współnika spółki osobowej, PPH 2003, Nr 12, s. 41.

⁸ S. Sołtysiński, Komentarz do art. 10 KSH, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, Kodeks spółek handlowych. Komentarz do art. 1–150, t. I, wyd. 2, Warszawa 2006, s. 180.

⁹ M. Michalski, Dopuszczalność rozszczepiania uprawnień udziałowych z akcji, PPH 2008, Nr 5, s. 39.

¹⁰ S. Sołtysiński, w: S. Sołtysiński (red.), SPP, t. 17B. Prawo spółek kapitałowych, Warszawa 2010, s. 18.

tw. „dotychczasowy” zakaz rozszczepialności *sensu stricto*, czyli w obrębie praw korporacyjnych) z jednej strony, a z drugiej strony miało miejsce rozwinięcie konceptu, który był wcześniej opisywany (choć nie wyłącznie) w kontekście spółek osobowych, w szerszym zakresie niż dotychczas na gruncie spółek kapitałowych.

Mimo zarysowujących się rozbieżności w nazewnictwie na potrzeby dalszej analizy wybrane zostało ogólne pojęcie „nierozszczepialność”.

Punktem wyjściowym analizy, jest zatem wyrażony w doktrynie w Tomie 17B Systemu Prawa Prywatnego poświęconym spółkom kapitałowym pogląd S. Soltysińskiego wyróżniający zasadę nierozszczepialności jako jedną z zasad głównych (fundamentalnych) rządzących tymi spółkami¹¹; zostanie przyjęte, że podlegająca analizie instytucja jest zasadą systemową dla prawa kapitałowych spółek handlowych.

Ponadto, w ramach opracowania podjęta zostanie próba sformułowania definicji zasady nierozszczepialności (*sensu largo* oraz *sensu stricto*).

§ 2. Uzasadnienie wyboru tematu

Podjęcie tematu nierozszczepialności w spółkach kapitałowych uzasadnia brak kompleksowego, pogłębionego rozstrzygnięcia i opracowania tej problematyki, co przejawia się niewystępowaniem monograficznego opracowania dotyczącego tego problemu; występują jedynie opracowania artykułowe¹² bądź

---

¹¹ S. Soltysiński, w: SPP, t. 17B, s. 18; pogląd podtrzymany w: S. Soltysiński, w: S. Soltysiński, SPP, t. 17B. Prawo spółek kapitałowych, wyd. 2, Warszawa 2016, s. 26.

¹² Tak m.in.: L. Gasiński, Dopuszczalność zaciągania zobowiązań co do sposobu wykonywania prawa głosu w spółce z o.o. oraz podstawa normatywna dochodzenia ich wykonania. Gl. do wyr. SA w Warszawie z 5.2006 r., I ACa 630/05, Gl. 2010, Nr 1, s. 55–61; *tenże*, Zakaz rozszczepiania praw inkorporowanych w akcji na gruncie KH oraz KSH, w: L. Gasiński, Umowy akcjonariuszy co do sposobu wykonywania prawa głosu w prawie polskim i amerykańskim, Warszawa 2006, s. 203–210; A. Herbet, Dopuszczalność rozporządzania poszczególnymi uprawnieniami udziałowymi. Zakaz rozszczepiania, w: A. Herbet, Obrót udziałami w spółce z o.o., wyd. 2, Warszawa 2004, s. 163–176; A. Szumański, Problem dopuszczalności „rozszczepiania” praw z akcji, w: A. Szumański (red.), SPP, t. 19. Prawo papierów wartościowych, Warszawa 2006, s. 297–300; A. Szumański, Rozporządzanie prawem „częstkowym” z akcji (problem dopuszczalności „rozszczepiania” praw z akcji), w: W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, Prawo spółek, wyd. 2, Bydgoszcz–Kraków 2004, s. 659–660; R. Uliasz, Nieodwołalne pełnomocnictwo do głosowania na zgromadzeniu spółki kapitałowej, w: J. Kruczalak-Jankowska (red.), Wpływ europeizacji prawa na instytucje prawa handlowego, Warszawa 2013, s. 225–233.

fragmenty podrozdziałów monografii¹³, a także charakteryzujące się syntetycznym ujęciem wypowiedzi w komentarzach¹⁴ oraz w opracowaniach systemowych¹⁵, które dotyczą jedynie poszczególnych, wycinkowych problemów związanych z nierozszczepialnością.

Ponadto, podjęcie tematu uzasadnia szereg problemów szczegółowych, o naturze fundamentalnej dla funkcjonowania obrotu gospodarczego w tym dla funkcjonowania spółek. Można mówić w tym przypadku o ogniskowaniu się problematyki w ramach triady: problemów dotyczących obrotu, problemów dotyczących spółki, problemów dotyczących wspólników, a także osób trzecich stojących poza spółką.

W szczególności chodzi o następujące problemy.

Problem bezpieczeństwa obrotu jako takiego. Pewność i bezpieczeństwo obrotu mają wyraźny związek z ochroną zaufania uczestników tego obrotu do ukształtowanych sytuacji prawnych, których wyrazem są zewnętrzne przejawy zachowań podmiotów, wskazujące na istnienie po ich stronie określonych praw podmiotowych czy pozostawania w określonym stosunku prawnym¹⁶.

Problem dla samej spółki w tym sensie, że spółka powinna mieć pewność kto jest podmiotem, któremu przysługują prawa z udziału, akcji oraz w jaki sposób oceniać i weryfikować (za pomocą jakich kryteriów) to, kto faktycznie jest podmiotem praw i obowiązków wynikających z udziału czy akcji, a także jak oceniać konsekwencje czynności podjętych przez podmiot niebędący wspólnikiem czy akcjonariuszem w stosunku do spółki.

Problem dla wspólników, akcjonariuszy (udziałowców) w tym znaczeniu, że wspólnik powinien mieć jasność, że powinno to w sposób bezsprzeczny wynikać bądź z przepisów bądź z ogólnych zasad prawa spółek, jakich czynności prawnych może dokonywać (w szczególności w jaki sposób i w jakim zakresie tj. którymi prawami wynikającymi z udziału, akcji może rozporządzać nie narażając się na ewentualność nieważności – przede wszystkim nieważności bezwzględnej – przedsięwziętej czynności prawnej).

---

¹³ A. *Herbet*, Obrót udziałami, wyd. 2: w rozdz. 2. Prawa udziałowe jako przedmiot obrotu, a dokładniej w podrozdziale 2.5. Dopuszczalność rozporządzania poszczególnymi uprawnieniami udziałowymi. Zakaz rozszczepiania, s. 163 i n.

¹⁴ Przykładowo można wymienić: A. *Opalski*, Komentarz do art. 340 KSH, w: A. *Opalski* (red.), Kodeks spółek handlowych. Spółka akcyjna, Komentarz do art. 301–392 KSH, t. IIIA, Warszawa 2016, s. 815–826.

¹⁵ A. *Szumański*, Problem dopuszczalności „rozszczepiania” praw z akcji, w: SPP, t. 19, s. 297–300.

¹⁶ M. *Saffjan*, w: M. *Saffjan* (red.), SPB, t. 1, Prawo cywilne – część ogólna, wyd. 2, Warszawa 2012, s. 349.

Problem w orzecznictwie¹⁷ to problem natury bardziej ogólnej, gdyż jeżeli zachodzi niejasność w ramach przepisów prawnych, to w ich interpretacji rolę mogłoby odegrać orzecznictwo dotyczące problemu nierozszczepialności, które jest jednak jeżeli chodzi o samo zagadnienie nierozszczepialności dość nikle – a wypowiedzi sądów dotyczące tej problematyki pojawiają się „przy okazji”, czy w ramach analizowania stanów faktycznych dotyczących zagadnień szczegółowych.

W konsekwencji powyższego można przyjąć, że obowiązywanie zasady nierozszczepialności w spółkach kapitałowych oraz sposób jej rozumienia tj. sposób rozumienia tego co pod tą zasadą dokładnie się kryje – analiza teoretyczna – może mieć wpływ na elementy obrotu gospodarczego, a zaproponowanie rozwiązań problemów związanych z zasadą nierozszczepialności może wpłynąć na obniżenie poziomu ryzyka prawnego ponoszonego przez udziałowców, kontrahentów, interesariuszy, a także same spółki kapitałowe w myśl zasady, że prawo spółek handlowych powinno wspierać przedsiębiorczość przy jednoczesnej ochronie bezpieczeństwa obrotu¹⁸.

§ 3. Zastosowane metody badawcze

W opracowaniu posłużono się kilkoma metodami badawczymi. Metoda porównawczoprawna¹⁹, komparatystyczna – która, w najbardziej ogólnym ujęciu, polega na zestawieniu cech względnie jednorodnych przynajmniej dwóch przedmiotów w celu stwierdzenia występujących między nimi identyczności, podobieństw i różnic²⁰ – została zastosowana w ten sposób, że wybrano reprezentatywne porządki prawne dla systemu (kultury prawnej²¹) *civil law* (kultury prawa stanowionego): prawo niemieckie, prawo austriackie i prawo szwajcarskie (wybór niemieckojęzycznych porządków prawnych wynika z tego, że kon-

---

¹⁷ Tak m.in.: wyr. SN z 8.10.1999 r., II CKN 496/98, BSN 2000, Nr 2, s. 9; wyr. SN z 11.9.2002 r., V CKN 1370/00, OSNC 2003, Nr 11, poz. 155; wyr. SN z 19.1.2011 r., V CSK 223/10, Legalis; wyr. SN z 6.7.2012 r., V CSK 354/11, Legalis; wyr. SA w Warszawie z 5.1.2006 r., I ACa 630/05, OSA 2007, Nr 10, s. 33; wyr. SA we Wrocławiu z 20.4.2011 r., I ACa 161/11, niepubl.

¹⁸ Uzasadnienie projektu ustawy Kodeks spółek handlowych, Druk Nr 1687, Sejm III kadencji, s. 22.

¹⁹ N. Jansen, *Comparative Law and Comparative Knowledge*, w: M. Reimann, R. Zimmerman (red.), *The Oxford Handbook of Comparative Law*, Oxford 2008, s. 305–338.

²⁰ R. Tokarczyk, *Komparatystyka prawnicza*, wyd. 8, Kraków 2005, s. 36.

²¹ R. Tokarczyk, *Komparatystyka*, s. 155.

strukcja spółki akcyjnej jak i spółki z o.o w KH, podobnie jak cały KH oparta była na modelu instytucji inspirowanych prawem niemieckim²², a z kolei KSH jest niejako „spadkobiercą” i był wzorowany w szczególności na podstawach doktrynalnych i orzeczniczych wypracowanych pod rządami KH²³, zgodnie z zasadą kontynuacji²⁴ podstawowych rozwiązań prawnych polskiego prawa spółek – zwłaszcza zawartych w uchylonym KH)²⁵.

W ramach kultury prawa stanowionego prawo niemieckie zostało wybrane jako wzorzec z tego powodu, że to właśnie ono najczęściej bywało (i bywa) inspiracją dla polskiego ustawodawcy, a także z tego względu, że w Niemczech instytucja tzw. *Abspaltungsverbot* została dość szeroko opisana w tamtejszej doktrynie²⁶, a i w orzecznictwie²⁷ nie brakuje reprezentatywnych rozstrzygnięć dotyczących jej znaczenia i zastosowania na gruncie prawa spółek (także kapitałowych). Wydaje się, że drugi z głównych europejskich kręgów prawnych systemu *civil law*, tj. prawo francuskie (krąg romański) nie miał aż tak znaczącego wpływu na kształt regulacji KSH (jak i poprzednio KH), jak właśnie prawo niemieckie, (czy pokrewne porządki prawne, tj. porządek austriacki czy porządek szwajcarski), stąd też przepisy prawa francuskiego nie będą podlegały analizie porównawczoprawnej.

---

²² J. Frąckowiak, w: S. Włodyka (red.), SPH, t. 2B, Prawo spółek handlowych, Warszawa 2007, s. 24; uzasadnienie projektu ustawy Kodeks spółek handlowych, Druk Nr 1687, Sejm III kadencji, s. 22.

²³ Uzasadnienie projektu ustawy Kodeks spółek handlowych, Druk Nr 1687, Sejm III kadencji, s. 1: „uchylenie KH będzie połączone jednak z utrzymaniem w szerokim zakresie jego dotychczasowych postanowień”.

²⁴ *Ibidem*, s. 2, 45.

²⁵ A. Szajkowski, w: A. Szajkowski (red.), SPP, t. 16. Prawo spółek osobowych, wyd. 2, Warszawa 2016, s. 12.

²⁶ Tak m.in.: Ch.H Seibt, *Verbandsouveränität und Abspaltungsverbot im Aktien und Kapitalmarktrecht Revisited: Hidden Ownership, Empty Voting and Kleinigkeiten*, ZGR 2010, Nr 5, s. 795–800; K. Schmidt, *Gesellschaftsrecht*, wyd. 4, s. 560–562; H.J. Fleck, *Stimmrechtsabspaltung in der GmbH?*, w: M. Lutter, W. Stimpel, H. Wiedemann (red.), *Festschrift für Robert Fischer*, Berlin–New York 1979, s. 107–129; H.P. Westermann, *Vertragsfreiheit und Typengesetzlichkeit im Recht der Personengesellschaften*, Heidelberg, New York 1970, s. 425; H. Wiedemann, *Die Übertragung und Vererbung von Mitgliedschaften bei Handelsgesellschaften*, München, Berlin 1965, s. 282.

²⁷ Tak m.in.: wyr. BGH z 25.2.1965 r., II ZR 278/63 (Karlsruhe), NJW 1965, z. 30, s. 1378 (NJW 1965, 1378); wyr. BGH z 10.11.1951 r., II ZR 111/50 (Celle), NJW 1952, z. 5, s. 178 (BGHZ 3, 354, 357, NJW 1952, 178); wyr. BGH z 14.5.1956 r., II ZR 229/54 (Karlsruhe), NJW 1956, z. 33, s. 1198 (BGHZ 20, 363, 365, NJW 1956, 1198); wyr. BGH z 11.10.1976 r., II ZR 119/75, DB 1976, Nr 48, s. 2295–2298 (DB 1976, 2295–2298); wyr. BGH z 17.11.1986 r., II ZR 96/86 (Köln), NJW 1987, z. 13, s. 780 (NJW 1987, 780).

Część porównawczoprawna opracowania dotycząca prawa niemieckiego jest najbardziej obszerna z tego względu, że przyjęto, że prawo niemieckie stanowi pewnego rodzaju wzorzec nie tylko dla prawa polskiego, ale również dla innych porządków prawnych z kręgu germańskiego (dla prawa austriackiego i dla prawa szwajcarskiego). Dla systemu (kultury²⁸) *common law* wybrane zostało w ramach porównania prawo angielskie, a także w mniejszym zakresie pojawiają się w opracowaniu odniesienia do prawa amerykańskiego.

Porównanie²⁹ opiera się na wykorzystaniu modelu „*the most dissimilar*”³⁰, tj. modelu przeciwstawienia sobie porządków prawnych, w ramach których przyjmuje się, że wykształciły się rozwiązania najbardziej sobie odległe w ramach europejskiej (stąd jedynie hasłowe odwołania do prawa amerykańskiego – amerykańskiego *common law*) tradycji prawnej czyli przeciwstawieniu porządków prawa *civil law* porządkowi *common law*.

Ponadto, porównanie opiera się na komparatystyce instytucji prawnych rozumianych jako zespoły norm prawnych³¹, a najbardziej istotnym kryterium tego porównania jest funkcja spełniania przez te instytucje.

Metoda językowo-logiczna (formalno-dogmatyczna) posłużyła do egzegezy przepisów prawa polskiego.

Metoda historycznoprawna została zastosowana w ten sposób, że nastąpi nie tyle jako przedstawienie chronologii, co poddanie badaniu zmian jakie zaszły w czasie, czyli ewolucji uregulowań, poglądów doktryny i orzecznictwa (aspekt ewolucyjny metody historycznoprawnej). Wykorzystanie metody historycznej w sposób ewolucyjny ma na celu ogląd obecnie obowiązujących rozwiązań jako wyniku zmieniających się uwarunkowań funkcjonowania spółki z o.o. i spółki akcyjnej.

Nie odwołano się szerzej do innych metod badawczych (ekonomicznej analizy prawa, metody psychologii behawioralnej, czy metody empirycznej z tego względu, że ich wykorzystanie nie było niezbędne dla zrealizowania głównych (podstawowych) celów pracy.

---

²⁸ R. Tokarczyk, *Komparatystyka*, s. 149.

²⁹ K.J. Hopt, *Comparative Company Law*, w: M. Reimann, R. Zimmerman (red.), *The Oxford Handbook of Comparative Law*, s. 1161–1191.

³⁰ G. Dannemann, *Comparative Law: Study of Similarities or Differences*, w: M. Reimann, R. Zimmerman (red.), *The Oxford Handbook of Comparative Law*, s. 383–419.

³¹ R. Tokarczyk, *Komparatystyka*, s. 68.

§ 4. Zakres pola badawczego

W opracowaniu wyłączono z pola badawczego spółki osobowe i zawężono pole badawcze do obszaru spółek kapitałowych (przy czym poza zakresem pola badawczego znajduje się spółka publiczna). Takie zawężenie przedmiotu badań nastąpiło z wymienionych poniżej, następujących względów.

I. Spółki kapitałowe jako przedmiot badań

Doktryna³² ujmuje problem nierozszczepialności w kontekście rozszczepiania praw udziałowych. Dlatego też w pierwszej kolejności należało rozważyć czy występuje tożsamość w ujmowaniu tych praw w różnych typach spółek (a dokładniej poprzez posłużenie się uogólnieniem w postaci kategorii spółek osobowych oraz spółek kapitałowych). W spółce osobowej występuje pojęcie udziału spółkowego czy też ogółu praw i obowiązków, w spółce z o.o. pojęcie praw udziałowych, a w S.A. praw akcyjnych. To, w jaki sposób definiowane i pojmowane jest prawo udziałowe (udział spółkowy) w każdej z tych kategorii spółek jest zależne od jej natury i niejednakowe. Z tego względu w ramach opracowania nastąpi analiza nierozszczepialności (a pośrednio konstrukcji prawa udziałowego jako prawa podmiotowego – w takim zakresie jaki jest niezbędny dla realizacji celów pracy) jedynie w spółkach kapitałowych. Pomimo tego, że KSH w ramach spółek kapitałowych reguluje spółkę z o.o. i S.A. w zasadzie można przyjąć, że problematykę spółek kapitałowych można potraktować jako pewną całość (a to z tego względu, że cechy spółki akcyjnej charakteryzują również spółkę z o.o, różne jest jednak natężenie tych cech w obu spółkach kapitałowych³³), mając jednak na uwadze i nie tracąc z pola widzenia pewnych odmienności m.in. wynikających z występowania w spółce z o.o. niektórych elementów charakterystycznych dla spółek osobowych.

Poruszana w pracy problematyka została więc zawężona do obszaru spółek kapitałowych. Ponadto, ze względu na ograniczone ramy opracowania, a także główny cel przed nim stawiany, tj. teoretyczne rozwiązanie określonego problemu prawnego (nierozszczepialności) ujęte w możliwie syntetyczny a jedno-

---

³² Tak m.in.: A. Kidyba, Komentarz do art. 340 KSH, w: A. Kidyba, KSH. Komentarz, t. II, 2013, s. 248; M. Michalski, Dopuszczalność rozszczepiania, s. 39 i n.; Ł. Gasiński, Umowy akcjonariuszy, s. 203–210; A. Herbet, Obrót udziałami, wyd. 2, s. 163–176; A. Szumański, w: SPP, t. 19, s. 297–300; A. Szumański, w: W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, Prawo spółek, 2004, s. 659–660.

³³ S. Sołtysiński, w: SPP, t. 17B, wyd. 2, s. 26.

cznieśnikliwy sposób, zostanie ono poświęcone jedynie problematyce nierozszczepialności w spółkach kapitałowych (z wyłączeniem spółki publicznej).

II. Przyczyny wyłączenia z analizy problematyki spółki publicznej

W przypadku zaś spółki akcyjnej, przedmiotu pracy nie stanowi analiza zagadnień związanych ze spółką publiczną.

Spółka niepubliczna nie została co prawda zdefiniowana od strony pozytywnej w przepisach prawa, chociaż pojęciem tym ustawodawca posługuje się w przepisach prawa (np. art. 406 § 1 *in fine* KSH), to jej wyróżnienie jako oznaczonej kategorii możliwe jest jedynie w drodze negatywnej, poprzez odwołanie się do kategorii spółki publicznej. Każda spółka akcyjna niemająca statusu spółki publicznej będzie więc uważana za spółkę niepubliczną³⁴.

Poza zakresem pracy znajduje się problematyka spółki publicznej w szczególności z tego względu, że spółka publiczna to spółka, w której co najmniej jedna akcja została zdematerializowana na zasadach przewidzianych w przepisach ObrInstrFinU³⁵, w której obowiązuje inny reżim prawny, a także inny

---

³⁴ M. Michalski, Reżim legitymacyjny w spółce akcyjnej, PPH 2011, Nr 2, s. 25–26.

³⁵ Ustawa z 29.7.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 1789). W uzasadnieniu projektu ustawy z 19.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2019 r. poz. 1655 (ustawa wprowadza do KSH nową formę prawną: prostą spółkę akcyjną – PSA – wejście w życie z dniem 1.3.2020 r.), Druk Nr 3236, Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej VIII Kadencji wskazano, że zgodnie z art. 300²⁹ § 1 KSH akcje prostej spółki akcyjnej są akcjami zdematerializowanymi, tj. nie mają one postaci dokumentów. Ustawodawca nie przewiduje jednak w związku z ww. regułą normy analogicznej do tej wyrażonej w art. 174 § 6 KSH, gdyż obowiązek dematerializacji jest *per se* związany z niedopuszczalnością wydawania przez spółkę dokumentów akcji. Ustawa nie nakazuje przy tym stosowania rygorystycznego reżimu dematerializacji na podstawie przepisów o obrocie instrumentami finansowymi. Przepisy o akcjach stosuje się odpowiednio do warrantów subskrypcyjnych i innych tytułów uczestnictwa w dochodach lub w podziale majątku spółki. W prostej spółce akcyjnej odchodzi się od skomplikowanego reżimu legitymacyjnego opartego na instytucji księgi akcyjnej (art. 341 KSH) oraz wykazywaniu posiadania akcji na okaziciela poprzez ich złożenie w spółce (art. 406 § 2 KSH). Projektowane przepisy wskazują, że wobec spółki uważa się za akcjonariusza jedynie osobę wpisaną do rejestru akcjonariuszy jako uprawnioną z akcji. Ujednolicenie reżimu legitymacyjnego prowadzi do uproszczenia reguł uczestnictwa w walnym zgromadzeniu (zgodnie z art. 300⁹⁰ KSH uprawnionym jest osoba wpisana do rejestru akcjonariuszy na trzy dni przed dniem walnego zgromadzenia) oraz do zapewnienia bezsporności przy wykazywaniu innych uprawnień korporacyjnych akcjonariuszy. Zakłada się, że projektowane zasady dematerializacji akcji PSA będą spójne z reżimem, który planuje się wprowadzić do przepisów o spółce akcyjnej i komandytowo-akcyjnej (wrzesień 2019 r. – na etapie prac legislacyjnych – projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks

sposób przenoszenia akcji, niż w przypadku akcji, które nie zostały zdematerializowane. Akcje zdematerializowane objęte są odrębnym, autonomicznym reżimem prawnym (również na podstawie ustaw szczegółowych), który wychodzi poza ramy unormowania samego KSH. Ponadto, mechanizm przenoszenia (zbywania) akcji zdematerializowanych (a zatem i przedmiotu pracy jakim jest m.in. to czy istnieje możliwość i czy jest dopuszczalny obrót wyizolowanymi prawami korporacyjnymi) jest zasadniczo odmienny od mechanizmu przenoszenia udziałów czy akcji imiennych, a także akcji na okaziciela. Mechanizm przeniesienia akcji zdematerializowanych podlega reżimowi wspomnianej ObrInstrFinU. Ze względu na dematerializację mechanizm prawny przenoszenia akcji zdematerializowanych różni się od mechanizmu przenoszenia akcji mających postać dokumentu. Przyjmuje się, że umowa dotycząca przeniesienia zdematerializowanych papierów wartościowych ma charakter wyłącznie zobowiązujący i nie wywołuje skutku rozporządzającego. Skutek rozporządzający rodzi dopiero zapis na rachunku papierów wartościowych. Ponadto, transakcje obrotu akcjami zdematerializowanymi mają złożony charakter, ponieważ ich stronami mogą być wyłącznie firmy inwestycyjne³⁶. Wydaje się, że wszystkie wymienione względy w sposób dostateczny uzasadniają wyłączenie problematyki spółki publicznej poza ramy niniejszego opracowania.

Jednakże, pomimo wyłączenia z analizy prawa polskiego instytucji spółki publicznej, w ramach porównawczoprawnego przedstawienia problematyki nierozszczepialności w *common law*, omówione zostaną jako reprezentatywne dla scharakteryzowania nierozszczepialności (i w zasadzie stanowiące jedyne elementy systemu *common law*, które odnoszą się do nierozszczepialności), instytucje *empty voting* i *hidden ownership*, które dotyczą przede wszystkim spółek publicznych (*listed companies*).

---

spółek handlowych i niektórych innych ustaw, UD 117). Przewiduje się zatem, że akcje PSA będą rejestrowane w rejestrze akcjonariuszy. W przypadku objęcia akcji wpis do rejestru akcjonariuszy następuje po wpisie spółki do rejestru albo po wpisie do rejestru nowej emisji akcji. Wprawdzie dematerializacja akcji PSA nie będzie następowała na zasadach określonych w ustawie o obrocie instrumentami finansowymi (a na zasadach określonych w KSH) założeniem przepisów o PSA jest jednak wyraźne „oderwanie” faktu dematerializacji akcji spółki od statusu spółki publicznej. Proponuje się zatem, aby o statusie spółki publicznej decydował fakt dopuszczenia co najmniej jednej akcji takiej spółki do obrotu na rynku regulowanym lub wprowadzenia jej do obrotu w alternatywnym systemie obrotu (ASO) na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

³⁶ A. Opalski, w: SPP, t. 17B, wyd. 2, s. 502–503.

III. Przyczyny wyłączenia z analizy problematyki spółek osobowych

Z kolei wyłączenie problematyki spółek osobowych z analizy jest uzasadnione tym, że włączenie tych zagadnień w zakres pola badawczego powodowałoby znaczne spiętrzenie problemów dotyczących i wynikających z natury instytucji ogółu praw i obowiązków charakterystycznej dla spółek osobowych³⁷, których poziom ważkości jak i skomplikowania, jak się wydaje, spowodowałby niemożliwość dogłębnej ich analizy obok problematyki spółek kapitałowych (z wyłączeniem spółki publicznej) w ramach jednego zwięzłego opracowania. Z tego względu problematyka nierozszczepialności analizowana z perspektywy ogółu praw i obowiązków współnika spółki osobowej została wyłączona poza ramy niniejszego opracowania.

§ 5. Problem badawczy

Analizowany problem prawny nierozszczepialności można zaklasyfikować do ogólniejszej kategorii problematyki dotyczącej istoty praw udziałowych (a także obrotu prawami udziałowymi i jego ograniczeń).

Już w takcie obowiązywania KH w związku z generalnym dopuszczeniem zbywania akcji (udziałów w spółce z o.o.) pojawiało się pytanie, czy akcjonariusz może zbywać poszczególne uprawnienia związane z akcją, czy też w razie rozporządzenia akcją rozporządzenie takie objąć musi wszystkie uprawnienia z nią związane (z wyjątkiem wynikających z akcji roszczeń – np. należnej raty dywidendy, które jak przyjmowano mogły być przedmiotem odrębnego obrotu)³⁸.

Pod rządami KSH podnosi się, że problem z „nierozszczepialnością” także dotyczy zakresu przedmiotowego rozporządzenia. Chodzi więc o zagadnienie czy przedmiotem rozporządzenia może być jedno lub więcej praw udziałowych ucieleśnionych w akcji czy udziale (prawa częstkowe) czy też musi to być ogół tych praw, skoro do istoty akcji należy ich funkcjonalny związek. A zatem

---

³⁷ G. Kozieł, Zakres, s. 41.

³⁸ J. Szwaja, B. Mika, Wpływ zabezpieczenia roszczenia przez zajęcie praw z akcji na wykonywanie tych praw przez akcjonariusza, Pr.Sp. 2000, Nr 5, s. 6.

hipotetycznie można by mieć do czynienia albo z dopuszczalnością „rozszczenia” praw z akcji albo z niemożliwością „rozszczenia”³⁹.

Problem „zakazu rozszczepiania praw korporacyjnych” z akcji wyłania się w postaci pytania o obowiązek przeniesienia tych praw na inną osobę, w sytuacji, gdy akcjonariusz rozporządził prawami majątkowymi ucieleśnionymi w akcji. Zagadnienie to występuje przede wszystkim w ocenie prawa zastawnika z akcji, czy może on wykonywać uprawnienia korporacyjne właściciela, czyli zastawcy⁴⁰ inne niż prawo głosu, które jest wyraźnie dopuszczone przez art. 340 KSH (a także przez art. 187 KSH)⁴¹.

Zakres (przedmiotowy zasady nierozszczepialności) dozwolonego rozszczepiania praw z akcji/udziału (zwłaszcza praw korporacyjnych) należy rozpatrywać w świetle funkcji gospodarczej innego sposobu rozporządzania akcją (udziałem) niż jej zbycie⁴². Inna jest funkcja zastawu a inna użytkowania, czy też pożyczki, darowizny albo powierniczego przeniesienia praw⁴³.

Z drugiej strony, wyznacznikiem zakresu dozwolonego rozszczepiania jest natura prawna instytucji, która określa sposób rozporządzania prawem udziałowym jak i natura samej akcji/udziału⁴⁴.

Ten problem prawny określany jest w doktrynie również mianem rozporządzania prawem „częstkowym” z akcji – dopuszczalności „rozszczenia” praw z akcji⁴⁵.

Jego istota sprowadza się do kwestii dopuszczalności odrębnego rozporządzania poszczególnymi uprawnieniami członkowskimi składającymi się na udział (akcję) bez równoczesnego przeniesienia udziału (akcji).

W szerszym kontekście problem ten polega również na możliwości i dopuszczalności tj. czy taka możliwość jest w ogóle pożądana, wpływu osób trzecich stojących poza spółką (niebędących współnikami ani nie będących akcjonariuszami a mogących się stać potencjalnymi „nabywcami” tak wyizolowanych z udziału czy akcji praw) na spółkę i jej funkcjonowanie jako takiej czy też ich wpływu na tzw. samosterowność spółki.

---

³⁹ A. Szumański, w: SPP, t. 19, s. 297; A. Szumański, w: W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, Prawo spółek, 2004, s. 659–660.

⁴⁰ A. Szumański, w: W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, Prawo spółek, 2004, s. 659–660.

⁴¹ A. Szumański, w: SPP, t. 19, s. 297.

⁴² A. Szumański, w: SPP, t. 19, s. 298.

⁴³ A. Szumański, w: SPP, t. 19, s. 298.

⁴⁴ A. Szumański, w: SPP, t. 19, s. 298.

⁴⁵ A. Szumański, w: W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, Prawo spółek, 2004, s. 659–660.

Ponadto, należy mieć na względzie, że problematyka prawa do rozporządzenia akcją czy udziałem w sp. z o.o. zawiera w sobie nie tylko kwestię charakteru prawnego rozporządzenia (zbycie, zastaw, użytkowanie) lecz także zagadnienie zakresu prawa do rozporządzenia⁴⁶.

Wiele kontrowersji na gruncie zakresu nierozszczepialności związanych jest z ustanowieniem zastawu oraz z ustanowieniem użytkowania na akcji albo na udziale (a następnie wykonywaniem – przede wszystkim zakresem wykonywania – praw przez zastawnika czy użytkownika) czy też „podziałem” możliwości wykonywania praw pomiędzy wspólnika (akcjonariusza) a zastawnika czy użytkownika. Problem dozwolonych wyjątków (czy też ściślej tzw. wyjątków) od zasady nierozszczepialności sprowadza się także do udzielenia odpowiedzi na pytanie o możliwość i o zakres przeniesienia tych praw na daną osobę, w sytuacji, gdy akcjonariusz (wspólnik) w dany sposób inny niż zbycie rozporządził prawami majątkowymi ucieleśnionymi w akcji (udziale)⁴⁷.

Wylania się zagadnienie, czy jest to wyjątek od „nierozszczepiania”, czy też wprowadzenie przez ustawodawcę takiej możliwości stanowi przełamanie zasady nierozszczepialności, gdyż prowadzić może do wykonywania praw korporacyjnych przez osobę trzecią – niebędącą wspólnikiem/akcjonariuszem i to we własnym imieniu, bez jednoczesnego przeniesienia na tę osobę udziału, akcji.

Zasadnym wydaje się również postawienie pytania, czy problemu tego nie rozwiązuje koncepcja, która głosi, że nie powoduje to *de facto* „rozszczepienia”, a jedynie wynika z akcesoryjności stosunku podstawowego: zastawu, czy użytkowania.

Głównym zagadnieniem problemowym analizowanym w pracy jest pojęcie zasady nierozszczepialności.

Jak się wydaje, już samo zastosowanie w języku prawniczym, przede wszystkim w wypowiedziach doktryny, różnorodnych pojęć takich jak zasada nierozszczepialności, zakaz rozszczepialności, czy nierozszczepialność w ogólności, jest niejednolite co skutkować może pewnymi nieporozumieniami już na samej płaszczyźnie słownej (językowej).

Pojęcie „zasada nierozszczepialności (uprawnień korporacyjnych)”⁴⁸, o czym była już mowa zostało użyte, po raz pierwszy w polskiej doktrynie, przez S. Sołtysińskiego w Tomie 17B Systemu Prawa Prywatnego dotyczącym

---

⁴⁶ A. Szumański, w: W. Pyziół, A. Szumański, I. Weiss, Prawo spółek, 2004, s. 659–660.

⁴⁷ A. Szumański, w: SPP, t. 19, s. 297–300.

⁴⁸ S. Sołtysiński, w: SPP, t. 17B, s. 18.

prawa spółek kapitałowych⁴⁹. Zasada ta została wymieniona jako jedna z zasad uzupełniających listę zasad rządzących spółką akcyjną. S. *Sołtysiński* wymienił siedem cech – zasad – głównych, tj.: 1) brak odpowiedzialności osobistej za zobowiązania spółki, 2) zasady realnego wniesienia kapitału akcyjnego oraz 3) zakazu dokonywania zwrotu wpłat dokonanych na kapitał zakładowy, 4) wyodrębnienie struktury organizacyjnej, 5) rządy większości, 6) równouprawnienie akcjonariuszy, 7) zbywalność akcji, związanie uprawnień akcjonariusza z akcjami⁵⁰ oraz zasady uzupełniające wśród których wymieniono: zasadę „nierozszczepialności” uprawnień korporacyjnych, zasadę autonomii statutowej, i zasadę samorządności akcjonariuszy⁵¹. Ponadto, S. *Sołtysiński* zasadnie zwrócił uwagę, że wszystkie wymienione cechy spółki akcyjnej charakteryzują również spółkę z o.o.⁵², z tą tylko różnicą, że różne jest natężenie wskazanych cech w każdej z dwóch spółek kapitałowych.

Określenie zasada nierozszczepialności (praw organizacyjnych wspólnika) zostało użyte również przez A. *Kidybę*, w Komentarzu do KSH w części odnoszącej się do art. 187 KSH⁵³. Wspomniany Autor posługuje się również w kolejnym zdaniu wspomnianego komentarza określeniem „zasada zakazująca rozszczepienia organizacyjnych praw udziałowych”. Pojęcie to wydaje się dość niefortunne. Można odnieść wrażenie, że jest to w zasadzie kompilacja dotychczasowego, obecnego chyba najczęściej we wcześniejszym piśmiennictwie pojęcia „zakazowego” (zakaz rozszczepialności, zakaz rozszczepiania) i ujęcia problematyki od strony właśnie zakazowej ale obleczenie go ramą zasady. Prowadzi to do powstania dość niejednoznacznego tworu językowego w postaci „zasady zakazu”. Dlatego też, nie przyjęto w dalszej części pracy posługiwania się określeniem „zasada zakazująca rozszczepiania”, a jako właściwsze wybrano pojęcie „zasada nierozszczepialności”, konstatując, że niezwykle istotny element zakazu jest już raczej elementem treści (definicji) samej zasady i nie musi obligatoryjnie występować w samej nazwie zasady.

---

⁴⁹ S. *Sołtysiński*, w: SPP, t. 17B, s. 18, a także w wyd. 2 z 2016 r.: S. *Sołtysiński*, P. *Moskwa*, w: SPP, t. 17B, wyd. 2, s. 26.

⁵⁰ S. *Sołtysiński*, w: SPP, t. 17B, s. 17, 18.

⁵¹ S. *Sołtysiński*, w: SPP, t. 17B, s. 18.

⁵² S. *Sołtysiński*, w: SPP, t. 17B, s. 18.

⁵³ A. *Kidyba*, Kodeks spółek handlowych. Komentarz do art. 1–300 KSH, t. 1, wyd. 13, Warszawa 2017, s. 837; w 1. wyd. tego komentarza: „zasada zakazująca rozszczepienia organizacyjnych praw udziałowych” – A. *Kidyba*, Kodeks spółek handlowych. Komentarz do art. 1–300 KSH, t. 1, Kraków 2002, s. 723.

Różnica w ujęciu nierozszczepialności pomiędzy stanowiskiem zaprezentowanym przez *S. Sołtysińskiego*, a stanowiskiem zaprezentowanym przez *A. Kidybę* polega na tym, że w pierwszym ujęciu mówi się o zasadzie nierozszczepialności uprawnień korporacyjnych, natomiast w drugim ujęciu o zasadzie nierozszczepialności praw organizacyjnych (wspólników). Ujęcia te można sprowadzić do wspólnego mianownika, gdyż doktryna zamiennie posługuje się pojęciami prawa korporacyjne i prawa organizacyjne⁵⁴.

A zatem problemem prawnym analizowanym w opracowaniu jest nie tyle skonstruowanie jakiejś nowej, nieznannej wcześniej zasady obowiązującej na gruncie prawa spółek kapitałowych – przynajmniej w spółce z o.o. i w spółce akcyjnej niebędącej spółką publiczną, tylko jego założeniem jest wypełnienie treścią tak nazwanej już zasady, tj. wskazanie przede wszystkim na czym ona polega, czy występują od niej wyjątki, a jeśli tak to jakie są od niej wyjątki, w jaki sposób jest uzasadniana, jaka jest jej rola, znaczenie i funkcja w prawie spółek kapitałowych, jaki jest jej cel; co jest poddyktowane również i tym, że przyjmuje się, że określenie treści zasad komplikuje się dodatkowo przez to, że poszczególne elementy treści zasad pozostają niekiedy w stosunku krzyżowania, wzmacniają się wzajemnie lub ulegają osłabieniu albo ograniczeniu⁵⁵.

W teorii prawa cywilnego podkreśla się bowiem, że metodologicznie poprawny jest postulat zachowywania wstrzemięźliwości interpretacyjnej i ostrożności w „wynajdowaniu” nowych zasad systemu, gałęzi czy dyscypliny prawa. Wynika to z tego, że perswazyjna siła argumentacji odwołującej się do zasady jest z całą pewnością mocno osłabiona w sytuacji, gdy nie ma ona waloru powszechności, jest źródłem kontrowersji i sporów⁵⁶.

§ 6. Cele pracy

I. Cel teoretyczny

W opracowaniu wyróżniono dwa obszary analizy. Po pierwsze chodzi o aspekt teoretyczny (cel teoretyczny), który polega na analizie zasady nierozszczepialności praw udziałowych szerzej, a wężiej uprawnień korporacyjnych w spółkach kapitałowych. Obszar ten wyróżniono z tego względu, że dotych-

---

⁵⁴ *A. Opalski*, w: SPP, t. 17B, wyd. 2, s. 277.

⁵⁵ *C. Żuławska*, *Zasady prawa prywatnego gospodarczego*, Warszawa 2007, s. 2.

⁵⁶ *M. Saffan*, w: SPP, t. 1, wyd. 2, s. 325.

czas w literaturze tematyka ta, mimo że analizowana, pozostaje kontrowersyjna (nierozstrzygnięta).

Warto również mieć na uwadze, że w polskiej doktrynie prawa spółek handlowych można odnaleźć głosy, z których wynikałoby, że „zakaz rozszczepiania” praw udziałowych nie ma wyraźnych konturów, co w konsekwencji może prowadzić do opacznego odczytywania jego treści przez praktykę⁵⁷ (wydaje się, że taki problem niewyraźności jest problemem wspólnym dla wielu instytucji czy zasad, których treść nie została w sposób jednoznaczny sprecyzowana przez ustawodawcę za pomocą przepisu czy przepisów). Co w konsekwencji sprowadza się również do tego, że jednym z zadań (celów) pracy jest wyjaśnienie w bardziej dogłębny sposób niż dotychczas treści i znaczenia zasady nierozszczepialności w spółkach kapitałowych.

W zakresie nierozszczepialności w prawie polskim można zrekonstruować trzy główne dotychczasowe koncepcje odnośnie odpowiedzi na pytania zasadnicze czy nierozszczepialność obowiązuje w polskim prawie spółek kapitałowych oraz na czym nierozszczepialność polega.

Po pierwsze, można zrekonstruować koncepcję zakazu rozszczepialności, historycznie najstarszą.

S. *Sołtysiński* wskazał w Komentarzu z 1994 r. do KH⁵⁸ na koncepcję zakazu rozszczepiania uprawnień organizacyjnych od uprawnień obligacyjnych (zakaz „rozszczepiania”) na tle spółek osobowych. Podejście „zakazowe” zostało przeniesione przez tego Autora na grunt spółek kapitałowych i kontynuowane w zasadzie aż do momentu wprowadzenia pojęcia zasady nierozszczepialności (uprawnień korporacyjnych)⁵⁹.

Po drugie, można zrekonstruować koncepcję zasady nierozszczepialności⁶⁰ (uprawnień korporacyjnych) – historycznie najnowszą.

Po trzecie, można mówić o trzeciej, najmniej rozpowszechnionej, a także najbardziej skrajnej koncepcji mitycznego (tj. nieobowiązującego, nieistniejącego) zakazu rozszczepialności⁶¹.

Jako najbardziej trafna jawi się na wstępnym etapie badań i zostanie poddana dalszej analizie (dalszym badaniom) koncepcja zasady nierozszczepialności, z tym, że będzie ona w dalszej części pracy poddawana ewentualnym dalszym modyfikacjom i uzupełnieniom.

---

⁵⁷ J. *Kuropatwiński*, Zbycie idealnej części udziału w spółce osobowej, Gl. 2011, Nr 2, s. 44.

⁵⁸ S. *Sołtysiński*, w: S. *Sołtysiński*, A. *Szajkowski*, J. *Szwaja*, KH. Komentarz, t. I, 1994, s. 135–136.

⁵⁹ S. *Sołtysiński*, w: SPP, t. 17B, s. 18; S. *Sołtysiński*, P. *Moskwa*, w: SPP, t. 17B, wyd. 2, s. 26, 666.

⁶⁰ S. *Sołtysiński*, w: SPP, t. 17B, s. 18; S. *Sołtysiński*, w: SPP, t. 17B, wyd. 2, s. 26.

⁶¹ M. *Michalski*, Dopuszczalność rozszczepiania, s. 35–42.

Pomimo tego, że terminologia, która jest używana do opisywania i analizowania „nierozszczepialności” nie jest jednolita i obecne jest rozproszenie, zróżnicowanie poglądów, to jednak wydaje się, że można przyjąć, że konstrukcyjnie istnieje w ich ramach szereg podobieństw. Zatem jednym z głównych zadań pracy jest weryfikacja dotychczasowych poglądów doktryny, a także tych wyrażonych w orzecznictwie, choć jak wspomniano już wcześniej orzecznictwo rzadziej się w tej kwestii wypowiadało, i próba dokonania ich uogólnienia. Występuje bowiem mnogość poglądów, która przejawia się na płaszczyźnie pojęciowej tj., poprzez używanie różnych nazw (pojęć): „zakaz rozszczepialności”⁶², „zakaz rozszczepiania”⁶³, „zakaz odczepiania”⁶⁴, „zasada wyrażająca zakaz nie rozszczepiania”⁶⁵, „zasada nierozszczepialności”⁶⁶, jak i na płaszczyźnie treściowej poprzez opisywanie na czym „nierozszczepialność” polega i wypełnianie jej różnorodną, niekiedy sprzeczną ze sobą treścią. Zadaniem pracy jest weryfikacja dotychczasowych poglądów, poprzez wyłonienie poszczególnych nurtów i ich uogólnienie. Chodzi też i o to, aby uzgodnić (a nawet ujednolicić) język dyskusji na temat nierozszczepialności w spółkach kapitałowych, gdyż w obecnym stanie rozwoju doktrynalnego i orzeczniczego odnosi się wrażenie, że poszczególne wypowiedzi o ile dotyczą tego samego (czy też bardzo podobnego w swym sednie) problemu prawnego, o tyle odnotować można brak *expressis verbis* wyraźnej zbieżności w sferze językowej (pojęciowej) w stosunku do tego co jest w zasadzie przedmiotem dyskusji.

Zastanowienia i analizy wymaga również to „od czego” rozszczepiać bądź też o nierozszczepialność „czego” będzie chodziło (czy będzie chodziło o nierozszczepialność uprawnień korporacyjnych; czy nierozszczepialność praw udziałowych, czy po prostu o nierozszczepialność praw inkorporowanych w udziale/akcji), a zatem analizie poddana zostanie, w takim zakresie w jakim jest to niezbędne z punktu widzenia głównego przedmiotu pracy, koncepcja udziału (akcji) jako prawa podmiotowego o charakterze majątkowym, a także

---

⁶² Ł. Gasiński, Zakaz rozszczepiania praw inkorporowanych w akcji na gruncie KH oraz KSH, w: Ł. Gasiński, Umowy akcjonariuszy, s. 203–210; A. Herbet, Dopuszczalność rozporządzania poszczególnymi uprawnieniami udziałowymi. Zakaz rozszczepiania, w: A. Herbet, Obrót udziałami, wyd. 2, s. 163–176; A. Kidyba, Komentarz do art. 340 KSH, w: A. Kidyba, KSH. Komentarz, t. II, 2013, s. 248.

⁶³ S. Sołtysiński, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, J. Szwaja, KH. Komentarz, t. I, 1994, s. 135–136.

⁶⁴ G. Kozieł, Zakres, s. 39–44.

⁶⁵ A. Kidyba, KSH. Komentarz, t. I, 2017, s. 837.

⁶⁶ R. Makowski, Umowa zastawu w związku z wykonywaniem prawa głosu przez zastawnika udziału, PPH 2017, Nr 11, s. 50; autor posługuje się pojęciem „zasada nierozszczepialności praw organizacyjnych wspólnika”.

z punktu widzenia stosunku spółki jako relacji (stosunku) o charakterze wielostronnym.

II. Cel aplikacyjny (praktyczny)

Zrealizowanie celu teoretycznego otwiera drogę do drugiego obszaru analiz (drugiej części pracy), którym jest obszar aplikacyjny, polegający na zastosowaniu zanalizowanych wcześniej reguł ogólnych do poszczególnych, wybranych stosunków prawnych.

Analizowane stosunki prawne zostały wybrane w pierwszej kolejności i przede wszystkim w oparciu o tzw. „test (nie)rozszczepialności” wypracowany przez doktrynę niemiecką⁶⁷, zgodnie z którym postuluje się badanie „nierozszczepialności” poprzez rozpatrywanie w jaki sposób zachowa się prawo głosu (test prawa głosu), tj. komu będzie ono przysługiwało w przypadku (wstępnie zaznaczyć należy, że pojęcie przysługiwania prawa głosu w zasadzie implikuje rozszczepienie, natomiast pojęcie wykonywania prawa głosu w zasadzie takiego rozszczepienia nie implikuje) takich stosunków prawnych jak zastaw, użytkowanie, powiernictwo. Do tych stosunków prawnych należy dodać również problem nieodwołalnego pełnomocnictwa do głosowania na zgromadzeniu⁶⁸ oraz problem wykonywania przez wierzyciela praw z udziału (akcji) w przypadku ich egzekucyjnego zajęcia⁶⁹, które są podnoszone w kontekście nierozszczepialności w polskiej doktrynie.

---

⁶⁷ K. Schmidt, *Gesellschaftsrecht*, wyd. 4, s. 561.

⁶⁸ R. Uliasz, Nieodwołalne, s. 225–233; J. Okolski, D. Wajda, Pełnomocnictwo do udziału w walnym zgromadzeniu, PPH 2006, Nr 5, s. 15; M. Korniluk, R.L. Kwaśnicki, Praktyczne aspekty pełnomocnictw do udziału w zgromadzeniach spółek kapitałowych po nowelizacji z 3.8.2009 r., PPH 2009, Nr 9, s. 22; J. Pazdan, Pełnomocnictwo nieodwołane w praktyce notarialnej, w: E. Drozd, A. Oleszka, M. Pazdan (red.), *Rozprawy z prawa prywatnego, prawa o notariacie i prawa europejskiego*, Kluczbork 2007, s. 259.

⁶⁹ Tak m.in.: A. Herbet, w: S. Sołtysiński (red.), *SPP*, t. 17A. Prawo spółek kapitałowych, wyd. 2, Warszawa 2015, s. 372; N. Kobyłka, A. Pęczyk, Skutki zajęcia udziałów w spółce z o.o. – wykonywanie przez wierzyciela uprawnień korporacyjnych na podstawie kodeksu postępowania cywilnego, PPH 2007, Nr 3, s. 14; A. Pęczyk-Tofel, M. Tofel, Wytoczenie powództwa o stwierdzenie nieważności uchwały wspólników przez wierzyciela – Gl. II CSK 355/08, MoP 2010, Nr 12, s. 693; M. Michalski, Komornicze zajęcie akcji a wykonywanie uprawnień korporacyjnych, PPH 2003, Nr 3, s. 18; R. Niski, Zajęcie udziału wspólnika w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, Pr.Sp. 2002, Nr 5, s. 98; B. Draniewicz, Skutki zajęcia udziału w spółce z o.o. w postępowaniu egzekucyjnym w sferze uprawnień korporacyjnych – wybrane aspekty praktyczne, MoP 2006, Nr 11, s. 617; P. Brzeziński, Czy wierzyciel, na rzecz którego dokonano zajęcia może wykonywać prawa korporacyjne z zajętego udziału. Z problematyki egzekucji udziału w spółce z o.o., MoP 2006, Nr 17, s. 953–956.

Nie sposób ująć w części aplikacyjnej opracowania wszystkich stosunków prawnych, w ramach których zasada nierozszczepialności mogłaby znajdować zastosowanie. Z tego względu wybrane na potrzeby analizy wskazane wyżej reprezentatywne instytucje (zastosowania zasady nierozszczepialności) leżą w obszarach części ogólnej prawa cywilnego – nieodwołalne pełnomocnictwo; prawa rzeczowego – zastaw, użytkowanie; prawa zobowiązań – umów nienazwanych: powiernictwo, umowy o głosowanie i w ramach procedury cywilnej – problematyka egzekucji. Wydaje się, że choć z jednej strony taki katalog nie jest katalogiem zamkniętym, to dokonany dobór poszczególnych stosunków prawnych do analizy, pozwoli uwypuklić problematykę nierozszczepialności, w tych obszarach, w których jest ona najczęściej poruszana w doktrynie z jednej strony, z drugiej zaś pozwoli na zachowanie pewnej reprezentatywności w ramach danych części prawa cywilnego (analizowane stosunki leżą bowiem w obszarze części ogólnej prawa cywilnego, prawa rzeczowego, prawa zobowiązań, a także problematyki cywilnoprocesowej – egzekucyjnej).

§ 7. Podstawowa (główna) teza badawcza

Podstawowa (główna) teza badawcza pracy brzmi: w prawie spółek kapitałowych (w sp. z o.o. oraz w spółce akcyjnej niebędącej spółką publiczną) obowiązuje zasada nierozszczepialności.

[Przejdź do księgarni →](#)